

मराठी

1. खालील अक्षरांपासून तयार होणाऱ्या अर्थपूर्ण म्हणीतील शेवटच्या शब्दाचा समानार्थी शब्द कोणता ?
ते, ते, रि, व्वा, त, पो, री, उ, स, हा, चे, धा
(1) कर (2) पद्धत (3) रिकामे (4) थैली
2. राजा मंगळवेढेकर यांचे पूर्ण नाव काय ?
(1) रामचंद्र नाना मंगळवेढेकर (2) वसंत नारायण मंगळवेढेकर
(3) राजेंद्र गजानन मंगळवेढेकर (4) राजाभाऊ गणेश मंगळवेढेकर
3. 'वनवास' या पुस्तकाचे लेखक कोण आहेत ?
(1) ग. दि. माडगूळकर (2) प्रकाश संत (3) बाळकराम (4) विद्रोही
4. 'आरती सुरू झाली. घंटानाद सुरू झाला.' यांचे मिश्रवाक्य कसे होईल ?
(1) आरती सुरू झाल्यावर घंटानाद सुरू झाला
(2) आरती सुरू झाली आणि घंटानाद सुरू झाला
(3) जेव्हा आरती सुरू झाली तेव्हा घंटानाद सुरू झाला
(4) घंटानादाबरोबर आरती सुरू झाली
5. षष्ठी व सप्तमी एकवचनी विभक्तीचे अनुक्रमे प्रत्यय कोणते ?
(1) चा, ची, चे - ने, ए, शी (2) त, ई, आ - स, ला, ते
(3) त, ई, आ - चा, ची, चे (4) चा, ची, चे - त, ई, आ
6. 'बद' उपसर्ग लागून योग्य विरुद्धार्थी शब्द तयार करणारा पर्याय कोणता ?
(1) कृपा (2) मान (3) गुण (4) नाम
7. नोकरीसाठी केलेला अर्ज हा पुढीलपैकी कोणत्या पत्राचा प्रकार आहे ?
(1) कौटुंबिक पत्र (2) घरगुती पत्र (3) औपचारिक पत्र (4) अनौपचारिक पत्र
8. ए, ऐ, ओ, औ हे कोणत्या प्रकारचे स्वर आहेत ?
(1) ऱ्हस्व स्वर (2) अर्ध स्वर (3) संयुक्त स्वर (4) सजातीय स्वर
9. सर्व लघू मात्रा असणारा खालीलपैकी शब्द कोणता ?
(1) कावळा (2) चिमणी (3) कमळ (4) गुलाब
10. 'आयुष्यात यशस्वी होण्यासाठी तो' या वाक्यात योग्य वाक्प्रचार वापरा.
(1) तारे तोडणे (2) जिवाचे रान करणे (3) काणाडोळा करणे (4) ग्वाही देणे
11. पुढीलपैकी अशुद्ध शब्द ओळखा :
(1) चूर्ण (2) नविन (3) क्रीडा (4) नीती
12. पुढीलपैकी वचननियमानुसार गटात न बसणारा शब्द कोणता ?
(1) नदी (2) बी (3) काठी (4) पाखरू
13. 'सूर्य उगवला' हे कोणत्या प्रयोगाचे उदाहरण आहे ?
(1) कर्मणी (2) सकर्मक कर्तरी (3) अकर्मक कर्तरी (4) अकर्मक भावे

14. वाक्यातील विघटन होऊ न शकणारी सर्वात लहान अर्थवाहक रचना म्हणजे होय.
(1) पद (2) पदबंध (3) उपवाक्य (4) रूपिका
15. दोन शब्द जोडताना तसेच ओळीच्या शेवटी शब्द अपुरा राहिल्यास कोणते विरामचिन्ह वापरतात ?
(1) अर्धविराम (2) संयोगचिन्ह (3) अपूर्णविराम (4) स्वल्पविराम
16. 'लहानपण दे गा देवा। मुंगी साखरेचा रवा' हे कोणत्या अलंकाराचे उदाहरण आहे ?
(1) रूपक (2) उत्प्रेक्षा (3) दृष्टान्त (4) उपमा
17. अद्भुत रसाचा स्थायीभाव कोणता आहे ?
(1) शौर्य (2) वियोग (3) विस्मय (4) उत्साह
18. खालीलपैकी कोणत्या गटातील दोन्ही नामांचे 'वा' प्रत्यय लावून भाववाचक नाम तयार होणार नाही ?
(1) गोड, ओला (2) मनुष्य, गोड (3) ओला, गार (4) गार, गोड
19. अरेरे, आणि, कडे ही अनुक्रमे कोणत्या अव्ययांची उदाहरणे आहेत ?
(1) उभयान्वयी, शब्दयोगी, केवलप्रयोगी (2) केवलप्रयोगी, उभयान्वयी, शब्दयोगी
(3) क्रियाविशेषण, उभयान्वयी, शब्दयोगी (4) शब्दयोगी, उभयान्वयी, केवलप्रयोगी
20. 'आज पाऊस येईल बहुतेक' या वाक्यातून कोणता अर्थ सूचित होतो ?
(1) आज्ञार्थ (2) स्वार्थ (3) विध्यर्थ (4) संकेतार्थ
21. पुढीलपैकी संधिविग्रहाच्या नियमानुसार गटात न बसणारा शब्द कोणता ?
(1) निष्फळ (2) निष्कपट (3) निरिच्छा (4) निष्कारण
22. कृतघ्न, घरजावई, सुखद ही कोणत्या समास प्रकाराची उदाहरणे आहेत ?
(1) अव्ययीभाव (2) तत्पुरुष (3) द्विगू (4) द्वंद्व
23. पुढीलपैकी 'तलाव' शब्दाचा समानार्थी नसलेला शब्द कोणता ?
(1) कासार (2) तरंगिणी (3) रत्नाकर (4) तडाग
24. पुढीलपैकी विरुद्धार्थ नसलेली जोडी कोणती ?
(1) उदय x अस्त (2) कृपण x कंजुष (3) कृश x स्थूल (4) उघड x गुप्त

पुढील उतारा वाचून प्रश्न क्र. 25 ते 27 सोडवा : -

साने गुरुजींनी रामायणातील एक सुंदर गोष्ट सांगितली आहे. राम शबरीच्या आश्रमाजवळ फिरत असताना त्या वनात त्याला सर्वत्र फुले फुललेली दिसली. ती फुले कोमेजत नसत व त्यांना सदैव मधुरवास येत असे. शबरीकडे चौकशी केल्यावर तिने त्या फुलांचा इतिहास सांगितला. त्या ठिकाणी पूर्वी मातंग ऋषींचा आश्रम होता. पावसाळी जवळ येत होता, त्यासाठी चार महिने पुरेल इतके जळण उन्हाळ्यातच साठविणे आवश्यक होते. आश्रमात पुष्कळ विद्यार्थी होते, परंतु विद्यार्थी हे काम टाळू पहात होते. शेवटी मातंग ऋषी स्वतःच कुन्हाड घेऊन निघाले. हे पाहून विद्यार्थ्यांनाही उठावे लागे. जंगलात जाऊन त्यांनी वाळलेली लाकडे गोळा केली व मोठ्या बांधल्या. कष्ट करून

सगळे घामाघूम होऊन गेले. भर उन्हाळ्याच्या उन्हात सगळे त्या मोळ्या घेऊन चालत आश्रमात परत आले. दुसऱ्या दिवशी पहाटे उठून सगळे नदीवर आंधोळीला निघाले तेव्हा ही सुवासिक फुले उमललेली दिसली. आदल्या दिवशी जिथे जिथे त्यांनी घाम गाळला होता तिथे तिथे ही फुले उमललेली होती.

25. शबरीच्या आश्रमाजवळ फुललेल्या फुलांचे वैशिष्ट्य काय होते ?

- (1) फुले कोमेजलेली होती (2) फुले सुगंधी होती
(3) फुले रंगीबेरंगी होती (4) फुलांना दुर्गंध येत होता.

26. या उताऱ्यातून विद्यार्थ्यांच्या मनावर काय ठसवायचे आहे ?

- (1) वेळेचे महत्त्व (2) कष्टाचे महत्त्व (3) सहकार वृत्ती (4) संयमीपणा

27. पुढीलपैकी कोणाचा उल्लेख उताऱ्यात आलेला नाही ?

- (1) राम (2) शबरी (3) मातंग ऋषी (4) दशरथ

पुढील कविता वाचून प्रश्न क्र. 28 ते 30 सोडवा :

मी मुक्तामधले मुक्त - तू कैद्यांमधला कैदी।

माझे नि तुझे व्हायचे - ते सूर कसे संवादी ?॥

माझ्यावर लिहिती गीते - या मंद-समीरण लहरी।

माझ्यावर चित्रित होते - गरूडाची गर्द भरारी।।

जड लंगर तुझिया पायी - तू पीस कसा होणार ?।

माझ्याहुन आहे योग्य - भूमीला प्रश्न विचार।।

आभाळ म्हणाले 'नाही' - भूमीही म्हणाली 'नाही'।

मग विनायकाने त्यांची - आळवणी केली नाही।।

पापण्यात जळली लंका - लाहयांपरी आमू झाले।

उच्चारून होण्याआधी - उच्चाटन 'शब्दा' आले।।

दगडाची पार्थिव भिंत - तो पुढे अकल्पित सरली।

'मी कागद झाले आहे - चल लिही' असे ती सरली।।

28. विनायकाच्या मदतीस कोण आले आहे ?

- (1) आभाळ (2) भूमी (3) भिंत (4) समुद्र

29. 'जड लंगर तुझिया पायी' या ओळीतून काय सूचित होते ?

- (1) स्वातंत्र्य (2) मुक्तपणा (3) असमयीपणा (4) परतंत्र्य

30. 'दगडाची पार्थिव भिंत, तो पुढे अकल्पित सरली' या ओळीत कोणाचा अलंकार आला आहे ?

- (1) यमक (2) येत-नसतपेक्षा (3) उपमा (4) उपमा

इंग्रजी

31. Select the appropriate alternative to fill in the gap :

Pallavi me of a girl I used to know.
(1) remembers (2) reminds (3) recollects (4) recalls

32. Choose the most suitable 'one word' for the given expression :

'Witty and clever retort'
(1) Repartee (2) Platitude (3) Invective (4) Sarcasm

33. Choose the alternative to fill in the blanks :

She is Indian artist married to European engineer.
(1) an, the (2) an, an (3) an, a (4) a, an

34. Choose the correct alternative to fill in the blanks :

I am indebted you your help.
(1) at, for (2) to, about (3) of, for (4) to, for

35. Identify the figure of speech in the following line :

'O Christ ! It is the Inchcape Rock'.
(1) Synecdoche (2) Metonymy (3) Apostrophe (4) Litotes

36. Choose the correct passive construction of the given sentence :

He devises a series of plans to grab the attention of the cops.
(1) A series of plans is devised to grab the attention of the cops by him
(2) A series of plans are devised to grab the attention of the cops by him
(3) A series of plans was devised to grab the attention of the cops by him
(4) A series of plans were devised to grab the attention of the cops by him

37. Choose the correct indirect narration for the given sentence :

'Satish said to Kailas, "Why don't you call a policeman ?"
(1) Satish asked Kailas why he didn't call a policeman.
(2) Satish asked Kailas why didn't he call a policeman.
(3) Satish asked Kailas that why he didn't call a policeman.
(4) Satish asked Kailas that why he doesn't call a policeman.

38. Select the combination of numbers so that alphabets arranged accordingly will form a meaningful word :

I P U T U S R
1 2 3 4 5 6 7
(1) 4517326 (2) 2351476 (3) 2576314 (4) 7561342

39. Choose the correct complex sentence for the given sentence :

His silence proves his guilt.
(1) He is silent and it proves his guilt.
(2) In spite of being silent, the fact proves his guilt.
(3) Though he is silent, the fact proved his guilt.
(4) The fact that he is silent proves his guilt.

40. Name the underlined clause.

The reason why I did it is obvious.
(1) Noun clause (2) Adjective clause
(3) Adverb clause of reason (4) Adverb clause of purpose

41. Choose the correct positive degree of the given sentence :
Ooty is cooler than Mahabaleshwar.
(1) Mahabaleshwar is as cool as Ooty.
(2) Mahabaleshwar is so cool as Ooty.
(3) Mahabaleshwar is not so cool as Ooty.
(4) Ooty is as cool as Mahabaleshwar.
42. State what part of speech the underlined word is :
One must not boast of one's own success.
(1) Indefinite pronoun (2) Demonstrative pronoun
(3) Distributive pronoun (4) Relative pronoun
43. Identify the tense of the given sentence :
Jaya and Radha were being annoyed by some children.
(1) Simple Past Tense (2) Past Continuous Tense
(3) Past Perfect Tense (4) Past Perfect Continuous Tense
44. Choose the word nearest in meaning to the given word :
'Replenish'
(1) Top up (2) Supply (3) Provide (4) Share
45. Choose the word opposite in meaning to the given word :
'Grim'
(1) serious (2) painful (3) annoying (4) delightful
46. Choose the most effective word to fill in the blank :
We not hurry, we have got plenty of time.
(1) need (2) can (3) have to (4) could
47. Choose the most appropriate word to fill in the blank :
He sold his property he was under a lot of debt.
(1) so (2) therefore (3) as (4) so that
48. Choose the correct adjective to fill in the blank :
Swarali is dancer.
(1) an adapt (2) an adopt (3) a loaded (4) a skilled
49. Choose the correct pair of articles to fill in the blanks :
I read interesting story from Mahabharata.
(1) an, no article (2) an, a (3) an, the (4) a, the
50. Choose the correct pair of prepositions to fill in the blanks :
I differ you this issue.
(1) from, at (2) with, on (3) from, onto (4) with, at

Read the following extract and answer the questions by selecting the correct alternative (Q. Nos. 51 to 55) :

There isn't time, there isn't time
To do the things I want to do
With all the mountain tops to climb
And all the woods to wander through
And all the seas to sail upon
And everywhere there is to go

And all the people, every one
Who live upon the earth to know
There's only time, there's only time
To know a few, and do a few.
And then sit down and make a rhyme
About the rest I want to do.

51. The poet says that there is no time because
(1) he is a businessman (2) life is short
(3) he is very old (4) he is a poet
52. In this poem, the poet is
(1) sad (2) happy
(3) insecure (4) over-ambitious
53. For those things that the poet does not have any time, he wishes to
(1) find time
(2) be happy with a few things in life
(3) imagine
(4) sit down and compose a poem
54. In this poem, the poet wants to scale :
(1) Mountains (2) Forests
(3) Seas (4) All of these
55. Find out a word from the poem which means 'to walk slowly around' :
(1) climb (2) wander (3) sail (4) go
56. Choose the correctly spelt word :
(1) Pasanger (2) Pessenger
(3) Pasenger (4) Passenger
57. Find out which part of speech the underlined word belongs to :
The bottomline is that we have to make a decision today.
(1) Noun (2) Adverb
(3) Adjective (4) Pronoun
58. Choose the grammatically correct sentence :
(1) My brother retired from Air Force.
(2) The most of the people like it.
(3) Himalayas are the highest mountains
(4) Soham enjoyed himself at the party
59. Choose the correct phrasal verb to fill in the blank.
The Principal an explanation for his behaviour.
(1) called off (2) called up (3) called for (4) called on
60. Identify which part of the sentence has an error :
My sister-in-laws/who live in Pandharpur/have come to stay with us/for a month.
A B C D
(1) A (2) B (3) C (4) D

बालमानसशास्त्र व अध्यापनशास्त्र

61. खाली दिलेल्या विधानांमध्ये कोणते विधान कुमारावस्थेचे वैशिष्ट्य नाही ?
 (1) कुमारावस्थेत मुलामुलीची स्वत्वाची भावना अत्यंत तीव्र असते
 (2) कुमारावस्थेतील सामाजिक संबंध कौटुंबिक संबंधांना पूरक असे असतात
 (3) कुमारावस्थेतील विद्यार्थी प्रौढ होण्याच्या मार्गावर असतो
 (4) कुमारावस्थातील विद्यार्थ्यांच्या गरजा, अभिरुची यांचा विचार करून अध्यापन केले पाहिजे
62. मॅकडुगल यांनी केलेल्या सहजप्रवृत्तीच्या वर्गीकरणामध्ये समाजनिष्ठ या घटकामध्ये खालीलपैकी कोणत्या प्रवृत्तीचा समावेश होतो ?
 (1) प्रार्थना (2) जुगुप्सा (3) युद्ध (4) संपादन व निर्मिती
63. एखाद्या गोष्टीचे ग्रहण जेवढ्या जास्त प्रमाणात होईल तेवढी ती गोष्ट आपल्या स्मरणात रहाते. ग्रहण हे अध्ययन कोणत्या पद्धतीने केले जाय असे अवलंबून असते. एखादा उतारा किंवा कविता एका बैठकीत पाठ न करता अधूनमधून विभ्रंती घेऊन पाठांतर केले जाते. वेळेच्या विभागावर आधारित असलेल्या या पद्धतीला असे म्हणतात.
 (1) खंडशः पठण पद्धती (2) समध्यंतर पद्धती
 (3) प्रपाठ पद्धती (4) स्मृती सहायक पद्धती
64. व्यक्तिविशिष्ट परिस्थितीत एका पद्धतीने यश मिळाल्याचा अनुभव घेतल्यावर तादृश्य अशा दुसऱ्या परिस्थितीत ही यश देणारी तीच पद्धती अवलंबितो, हे थॉर्नडाइक यांच्या या उपपत्तीद्वारे सिद्ध झाले आहे.
 (1) चेतक-प्रतिचार उपपत्ती (2) अभिसंधित प्रतिक्रिया उपपत्ती
 (3) मर्मदृष्टीमूलक उपपत्ती (4) क्षेत्रीय उपपत्ती
65. उद्दिष्टांचे श्रेणीबद्ध वर्गीकरण करताना यांनी बोधात्मक क्षेत्राचा विकास कसा होतो व भावात्मक क्षेत्राचा विकास कसा होतो त्याचे टप्पे म्हणजेच उद्दिष्टे निश्चित करून त्यांचा क्रम निश्चित केला आहे.
 (1) बांडुरा (2) डॉ. ब्लूम (3) पियाजे (4) आसुबेल
66. स्वाभाविकीकरण, संधीकरण, अचूकता, अनुकरण इ. या घटकांचा समावेश उद्दिष्टांच्या श्रेणीबद्ध वर्गीकरणातील खालीलपैकी कोणत्या क्षेत्रात होतो ?
 (1) क्रियात्मक क्षेत्र (2) ज्ञानात्मक क्षेत्र (3) बोधात्मक क्षेत्र (4) भावात्मक क्षेत्र
67. निकषसंदर्भीय मूल्यमापन चाचणी ही क्षमताधिष्ठीत चाचणी असते. खाली दिलेल्या विधानांमध्ये कोणते विधान निकषसंदर्भीय कसोटीचे वैशिष्ट्य नाही ?
 (1) या कसोटीचा मूळ हेतू अभ्यासक्रमाशी निगडित कौशल्याचे किंवा क्षमतेचे मापन करणे हा असतो
 (2) ही कसोटी विशिष्ट इयत्तेसाठी किंवा अभ्यासक्रमासाठी तयार केलेली असते
 (3) ही कसोटी गटाच्या वर्तनाचे प्रतिनिधित्व न करता सर्वांचेच प्रतिनिधित्व करते
 (4) ही कसोटी अनुदेशनापूर्वी व नंतर देखील देता येते

Child Development and Pedagogy

61. Which of the following statements is not a characteristic of adolescence ?
 (1) Adolescent boys and girls have a very strong sense of self
 (2) Social relationships in adolescence are complementary to family relationships
 (3) Adolescent students are near to reach adulthood
 (4) Teaching should be done by considering the need and interests of the students in their childhood
62. Which of the following instinctive tendencies in the societal aspects of instincts classification done by McDougall ?
 (1) Prayer (2) Urge to win
 (3) War (4) Acquisition and creation
63. The more something is acquired, the more it stays in our memory. Acquisition depends on the method of study. A passage or a poem is not recited in one sitting but with occasional breaks. This method is based on the division of time which is called as
 (1) Part memorizing method (2) Spaced memorizing method
 (3) Recitation memorizing method (4) Mnemonics method
64. Thorndike argues that when a person experiences success in one way in a particular situation, he/she will adopt the same way for another similar situation. This has been proved by theory.
 (1) Trial and error theory (2) Operant conditioning theory
 (3) Insightful learning theory (4) Field theory
65. While doing hierarchical classification of objectives has decided the sequence by how the development of cognitive domain and affective domain takes place. The stages or the objectives are decided and their sequence has been determined.
 (1) Bandura (2) Dr. Bloom (3) Piaget (4) Ausubel
66. Naturalization, articulation, precision, imitation etc. elements are included in which of the following domain of hierarchical classification of objectives ?
 (1) Psychomotor domain (2) Knowledge domain
 (3) Cognitive domain (4) Affective domain
67. Criterion based evaluation test is a competency based test. Which of the following statements is not a characteristic of criterion based test ?
 (1) The basic purpose of this test is to measure the skill or ability related to the course
 (2) This test is designed for a specific grade or course
 (3) This test represents the behaviour of the group rather than all
 (4) This can be given before and after the instructions

68. अध्ययनकर्त्याला विवक्षित पातळीपर्यंत पोहोचविण्यासाठी अपेक्षित दर्जा व त्याचे सध्याचे वर्तन यातील अंतर भरून काढणे आणि विद्यार्थ्यांला स्वतःचे मूल्यांकन करायला शिकविणे हे खालीलपैकी कोणत्या घटकाने साध्य होते ?
 (1) प्रतिसाद (2) प्रत्यावाहन (3) प्रत्याभरण (4) प्रत्याभिज्ञान
69. बुद्धिमत्ता म्हणजे अनेक विशिष्ट क्षमतांचा समुच्चय होय, असे सांगून खालीलपैकी कोणत्या मानसशास्त्रज्ञाने बुद्धिमत्ता ही एकजिनसी नसून अनेक क्षमतांचा समुच्चय आहे ? असे मत मांडून त्यांना प्राथमिक मानसिक क्षमता असे नाव दिले.
 (1) थर्स्टन (2) स्पिरमन (3) थॉमसन (4) बीने
70. विशिष्ट उद्दिष्ट प्राप्तीसाठी जेव्हा एखादी क्रिया साधन म्हणून उपयोगी पडते तेव्हा ती विशिष्ट क्रिया साधनीभूत होते. यालाच साधक अभिसंधान म्हणतात. खाली दिलेल्या विधानांमध्ये साधक अभिसंधानाविषयीचे कोणते विधान असत्य आहे ?
 (1) क्रमन्वित अध्ययनाची कल्पना यावर आधारित आहे
 (2) एका वेळी एक पायरी, पडताळा, सक्रिय प्रतिसाद इ. तत्वांवर क्रमन्वित अध्ययनाची मांडणी असते
 (3) यात प्रबलन तत्त्व महत्त्वाचे आहे
 (4) साधक अभिसंधान उपपत्ती 'हल्ल' या मानसशास्त्रज्ञाने मांडली आहे
71. भावनिक बुद्धिमत्तेमध्ये सॉल्व्ही व मेयेर यांनी पाच मूलभूत सक्षमता मांडल्या आहेत. खालीलपैकी आत्मनियमना-मध्ये कोणती सक्षमता येत नाही ?
 (1) भावनांची जाणीव (2) आत्मनियंत्रण
 (3) नवोपक्रमशीलता (4) जबाबदारीची जाणीव
72. व्यापक स्वरूपाची माहिती अर्थपूर्णरित्या व परिणामकारकरीतीने विद्यार्थ्यांपर्यंत संक्रमित करण्यासाठी तसेच विषयवस्तू शिकवण्यासाठी शिक्षक खालीलपैकी कोणत्या अध्यापन प्रतिमानांचा वापर करतील ?
 (1) संबोध साध्यता प्रतिमान (2) अग्रत संघटक प्रतिमान
 (3) भूमिका पालन प्रतिमान (4) प्रत्यक्ष प्रशिक्षण प्रतिमान
73. अंध विद्यार्थ्यांना अध्यापन करताना शिक्षकाने काही तत्वांचा अवलंब करणे आवश्यक आहे. या विद्यार्थ्यांना शिकवित असताना शिक्षक प्रत्यक्ष वस्तू हाताळायला, स्पर्श अनुभवयला देतात, तसेच परिचित असलेल्या वस्तूच्या संदर्भात उदाहरणे देतात. यामधून कोणते तत्त्व साध्य होते ?
 (1) एकात्म अनुदेशन (2) मूर्तता (3) अधिकची चेतना (4) स्व-अध्ययन
74. परीक्षेत कमी गुण मिळालेला विद्यार्थी, प्रश्नपत्रिका फार अवघड होती, उत्तरपत्रिका कडक तपासली अशी कारणे सांगतो. हा खालीलपैकी कोणत्या मानसिक संरक्षण यंत्रणेचा प्रकार आहे ?
 (1) प्रक्षेपण (2) कृतक समर्थन (3) विस्थापन (4) प्रतिपूरण
75. प्रशिक्षण परिस्थिती आणि परीक्षण परिस्थिती या दोघांमध्ये जर काही समान व एकसारखे घटक असतील तर अध्ययन संक्रमण होते. हे खालीलपैकी कोणत्या उपपत्तीमध्ये मांडले आहे ?
 (1) बॅंग्लेची संक्रमण उपपत्ती (2) जड्जची सामान्यीकरण उपपत्ती
 (3) थॉर्नडाइकची समान घटक उपपत्ती (4) शक्तीवादी उपपत्ती

68. Bridging the gap between the expected standards and current behaviour to bring the learner up to the desired level and teaching the learner to evaluate himself can be achieved by which of the following process ?
 (1) Response (2) Recall (3) Feedback (4) Recognition
69. By saying that intelligence is a combination of various specific abilities, which of the following psychologists gave the name as primary mental ability after suggesting that intelligence is not homogeneous but a combination of various abilities.
 (1) Thurstone (2) Spearman (3) Thompson (4) Binnet
70. When an action is useful as a mean to achieve a particular goal that particular action becomes instrumental. This is called classical conditioning. Which of the following statements about classical conditioning is false ?
 (1) The idea of systematic study is based on this
 (2) Sequential learning is arranged on the principles of one step at a time, verification, active response etc
 (3) Reinforcement principle is important in this
 (4) Classical conditioning theory has been proposed by the psychologist, Hull
71. Solvey and Mayer have proposed five basic competencies in emotional intelligence. Which of the following is not a competency in self regulation ?
 (1) Awareness of emotions (2) Self-control
 (3) Innovation ability (4) A sense of responsibility
72. Which of the following model of teaching would teachers use to teach content and convey comprehensive information meaningfully and effectively to the students ?
 (1) Concept attainment model (2) Advance organizer model
 (3) Role playing model (4) Direct training model
73. A teacher must follow certain principles while teaching blind students. During this process, the teacher provides sensory experiences like handling real objects and gives examples in relation to familiar objects. Which of the following principles would be achieved through it ?
 (1) Integrated instructions (2) Concreteness
 (3) Extra stimulus (4) Self-learning
74. A student scoring less marks in examination, gives the reasons like the question paper was very difficult, the answer sheet was checked strictly etc. Which of the following is this type of psychological defense mechanism ?
 (1) Projection (2) Rationalization
 (3) Displacement (4) Compensation
75. If both the training condition and testing condition have similar and common elements, transfer of learning takes place. In which of the following theories, this is stated ?
 (1) Bagley's theory of transformation
 (2) Judd's generalization theory
 (3) Thorndike's theory of identical elements
 (4) Theory of formal discipline

76. बांदुरा यांनी सामाजिक अध्ययन उपपत्तीद्वारे अनुकरण अनेक बाबींवर अवलंबून असते. असे मत मांडले. प्रयोज्य (अनुकरण करणारा) बालकाच्या दृष्टीने ज्याचे अनुकरण करावयाचे आहे ती व्यक्ती सामाजिकदृष्ट्या कितपत प्रतिष्ठित आहे. यावर त्याचे अनुकरण अवलंबून असते, हे खालीलपैकी कोणत्या बाबी अंतर्गत आढळते ?
- (1) आदर्शाची चेतकीय गुणवत्ता
(2) आदर्श व्यक्तीचे व्यक्त वर्तन
(3) आदर्श व्यक्तीच्या वर्तनाचा परिणाम
(4) आदर्शाकडून प्रयोज्याला मिळणारी प्रेरणा
77. स्वतंत्र विचारशक्ती, विद्यार्थ्यांमध्ये परस्पर विचार विनिमय, चर्चा करण्याची पात्रता, सहकार्य, परमसहिष्णुता इ. सामाजिक विकास करणारी ही अध्यापन पद्धती होय.
- (1) चर्चा (2) सामूहिक (3) समवाय (4) समालोचन
78. प्रभुत्व पाठ्यांश पद्धती मांडताना अमेरिकन शिक्षणशास्त्रज्ञ यांनी कोणत्याही गोष्टीचे ज्ञान संपादन करणे म्हणजे त्या गोष्टीविषयी अर्थपूर्ण जाणीव मनात निर्माण होणे, त्याविषयी अंतर्दृष्टीचा विकास होणे व परिणामी त्या गोष्टीकडे पाहण्याचा आपला दृष्टिकोन बदलणे असे प्रतिपादन केले आहे.
- (1) मॉरिसन (2) हर्बर्ट (3) बॅग्ले (4) विल्यम जेम्स
79. पियाजे यांनी मांडलेल्या मुलांच्या बोधात्मक विकासाच्या सिद्धांतामध्ये त्याने 4 टप्पे सांगितले आहेत. त्या टप्प्यातील मूर्त क्रियाकाळ अवस्था ज्याला मूर्ततर्कावस्था असे ही म्हणतात. ती विकासावस्था साधारणपणे वर्ष वयापर्यंत असते.
- (1) 0-2 (2) 2-7 (3) 7-11 (4) 11 वर्षांनंतर
80. शरीररचना व स्वभावधर्म यावर आधारित शेल्डन यांनी केलेल्या व्यक्तिमत्त्वाच्या वर्गीकरणामध्ये स्थूल, जीवनाबद्दल आवड, असणाऱ्या, आनंदी व समायोजनक्षम व्यक्तीचा समावेश कोणत्या प्रकारात होतो ?
- (1) एन्डोमॉर्फिक (2) मेसोमॉर्फिक (3) एक्टोमॉर्फिक (4) फ्लेगमॅटिक
81. इ.स. 1957 मध्ये मूलगामित्व, ओघवतेपणा, लवचिकता व उत्पादकता हे निर्मायकतेचे घटक संशोधन करून पुढीलपैकी कोणत्या मानसशास्त्रज्ञाने मांडले ?
- (1) टर्मन (2) गोपाल एस.के. (3) ए.के. गुप्ता (4) गिलफोर्ड
82. विद्यार्थ्यांच्या पूर्वानुभवाचा, पूर्वज्ञानाचा, समस्यांचा शोध घेऊन अध्यापनाची दिशा आखणे आणि उणिवांचा शोध घेऊन अध्यापन करणे ह्या बाबी खाली दिलेल्या अध्यापनाच्या कोणत्या तत्त्वामध्ये येतात ?
- (1) लोकशाही प्रधानता (2) क्रियाशीलता
(3) निदानात्मक व उपचारात्मक दृष्टिकोन (4) यथार्थता
83. डॉ. ब्लूम यांनी मांडलेल्या उद्दिष्टांच्या भावनात्मक पातळीमधील कोणत्या घटकानुसार अवधानानंतर विद्यार्थ्यांना एखाद्या कृतीत रस निर्माण होतो, तो रंगू लागतो, समरस होतो, त्यासंबंधी आवड निर्माण होते ?
- (1) मूल्ये (2) संयोजन (3) मूल्यसमूह/चारित्र्य (4) प्रतिचार

76. Bandura suggested through social learning theory that imitation depends on various factors. According to the subject (imitator) child, imitation depends on the social reputation of the person to be imitated. In which of the following factors would it be seen ?
- (1) Stimulative quality of an ideal
(2) Overt behaviour of an ideal person
(3) The impact of the behaviour of an ideal person
(4) Inspiration to the subject from an ideal person
77. is a teaching method which develops social skills such as independent thinking, exchange of ideas, ability to discuss, co-operation, maximum tolerance etc. in students.
- (1) Discussion method (2) Socialized procedures
(3) Correlation method (4) Review method
78. During the presentation of the mastery unit technique, the American educator mentioned that in order to gain understanding of any subject, it should involve acquiring knowledge of that subject in our minds, envisioning its significance and consequently altering our perspective towards that subject.
- (1) Morrison (2) Herbert (3) Bagley (4) William James
79. In the theory of cognitive development of children proposed by Piaget, four stages of development are mentioned. In that, concrete operational stage which is also known as operational thought process, lasts until the age of years.
- (1) 0-2 (2) 2-7
(3) 7-11 (4) After 11 years
80. According to Sheldon's classification of personality based on body structure and temperament, which type includes the obese, happy and adaptable people who have a passion for life ?
- (1) Endomorphic (2) Mesomorphic (3) Ectomorphic (4) Phlegmatic
81. In 1957, which of the following psychologists proposed the elements of creativity like originality, fluency, flexibility and productivity through research ?
- (1) Terman (2) Gopal S.K. (3) A.K. Gupta (4) Guilford
82. Planning the direction of teaching by searching the students' previous experiences, prior knowledge, problems and teaching by finding out lacuna, comes under which of the following principles of teaching ?
- (1) Democratic primacy (2) Activeness
(3) Diagnostic and remedial approach (4) Reality
83. According to which factor in the affective domain presented by Dr. Bloom after attention, the learner gets involved in the activity, gets engaged, engrossed and develops interest about that :
- (1) Values (2) Synthesis
(3) Set of values/character (4) Response

84. पाठनियोजनासंदर्भात खाली दिलेल्या विधानांमध्ये कोणते विधान पूरक नाही ? ते ओळखा.
- (1) विद्यार्थ्यांच्या प्रवृत्ती, अभिरुची हेतू इ. प्रवर्तकांचा योग्य विचार करून पाठ्याची योजना आखली पाहिजे
 (2) पुस्तक कत्यापेक्षा वेगळा दृष्टिकोन न ठेवता शिक्षकांनी पाठ्यांशाच्या मांडणीप्रमाणेच पाठयोजना करावी
 (3) कोणत्याही पाठ्याच्या पद्धतीमध्ये पाठ योजनेत शेवटी मूल्यमापनासाठी वाव असावा
 (4) पाठयोजना ही अतिविस्तृत स्वरूपाची नसावी
85. अनुवंश हा बुद्धिमत्ता व व्यक्तित्व यांच्यावर परिणाम करणारा घटक आहे. बुद्धिमत्ता व व्यक्तीचे गुणधर्म हे अनुवंशिकतेने एका पिढीकडून दुसऱ्या पिढीत संक्रमित होत जातात, असे कोणत्या मानसशास्त्रज्ञाने संशोधनाने सिद्ध केले आहे ?
- (1) मेंडेल (2) न्यूमन (3) फ्रान्सिस गाल्टन (4) फ्रिमान
86. समष्टिवादी संप्रदायाने अवबोधाच्या क्षेत्रात विशेष कार्य केले आहे. पुढीलपैकी कोणते विधान या संप्रदायाचे वैशिष्ट्य नाही ?
- (1) भौतिक शास्त्रांमध्ये असलेली पृथक्करण करण्याची प्रवृत्ती मानसशास्त्रात उपयुक्त नाही
 (2) अनेक संवेदनांची बेरीज म्हणजे अवबोधन होत नाही
 (3) संवेदनांचे आकलन अलग अलगपणे होत नाही
 (4) वस्तूच्या निरनिराळ्या भागांचा अवबोध स्वतंत्रपणे होऊन नंतर त्यांचे संघटन व्यक्तीकडून केले जाते
87. मानसशास्त्रातील विविध अभ्यासपद्धतींपैकी प्रायोगिक पद्धतीच्या मर्यादांविषयी खाली काही विधाने दिली आहेत. त्यापैकी कोणते विधान असत्य आहे ?
- (1) या पद्धतीचा निष्कर्ष पडताळून जरूर तर फेरफार करणे शक्य होते
 (2) मनुष्याला भावना लपविता येतात त्यामुळे निष्कर्षांवर परिणाम होतो
 (3) ज्या व्यक्तीवर प्रयोग करावयाचा आहे तिची वृत्ती प्रयोगाला अनुकूल नसेल तर भलतेच परिणाम आढळून येऊ शकतात
 (4) काही समस्यांच्या बाबतीत प्रयोग करता येत नाही
88. खालीलपैकी कोणत्या ग्रंथीद्वारे अनेक जीवनरस तयार होतात त्यापैकी एका रसायनाचा परिणाम शरीराचा बांधा व आकारमान यावर होतो ?
- (1) वृक्कस्थ ग्रंथी (2) मस्तिष्क ग्रंथी (3) कंठस्थ ग्रंथी (4) लैंगिक ग्रंथी
89. संबोधाचा विकास होत असताना तास, दिवस, महिने, वर्ष हे संबोध हळूहळू निर्माण होऊन वर्षांच्या वयापर्यंत भूत, वर्तमान व भविष्य यातील फरक मुलांना कळू लागतो.
- (1) 8-9 (2) 12-19 (3) 5-6 (4) 15-16
90. एखादा गायक किंवा चित्रकार आपल्या कलेत इतका रमून जातो की त्याला स्थल कालाचे भान रहात नाही. या प्रकारच्या अवधानाला असे म्हणतात.
- (1) अभ्यस्त अवधान (2) ऐच्छिक अवधान (3) अनैच्छिक अवधान (4) हेतुपूर्वक अवधान

84. Identify which of the following statements does not complement to lesson planning.
- (1) A lesson plan should be planned with due consideration of the promoters like attitude, interest, purpose etc
 (2) The teacher should plan the lesson according to the layout or the lesson without taking a different approach from the book maker
 (3) In any teaching method, lesson plan must have scope for evaluation at the end
 (4) Lesson plan should not be too detailed
85. Heredity is a factor which influences intelligence and personality. Which psychologist has proven that intelligence and personality traits get transmitted from one generation to another.
- (1) Mendel (2) Newman (3) Francis Galton (4) Freeman
86. Gestalt school has contributed in the field of perception. Which of the following statements is not a characteristic of this school ?
- (1) Ability of synthesis used in Physics is not useful in Psychology
 (2) Summation of various sensations doesn't indicate perception
 (3) Understanding of sensations doesn't take place in isolation
 (4) Different parts of objects are perceived separately and then organized by individuals
87. Experimental method is one of the methods of studying Psychology. Some statements related to experimental methods are given below. Which statement is incorrect ?
- (1) In this method it is possible to modify conclusion if needed after verification
 (2) Human being can hide emotions, because of it conclusions get affected
 (3) The person on whom experiment has to be done (subject), if his attitude is not favourable for the experiment, then false effects might be found
 (4) Experiment cannot be conducted for certain problems
88. Which of the following glands secretes different hormones which affect the physique and mass of the body ?
- (1) Adrenal gland (2) Pituitary gland
 (3) Thyroid gland (4) Gonads/Sex gland
89. During the concept development concepts of hours, days, months, years are gradually formed. By the end of the year, children begin to understand the difference between past, present and future.
- (1) 8-9 (2) 12-19 (3) 5-6 (4) 15-16
90. When a singer or a painter get so engrossed in his art that he has no sense of space and time. This kind of attention is called
- (1) Habitual attention (2) Voluntary attention
 (3) Involuntary attention (4) Purposive attention

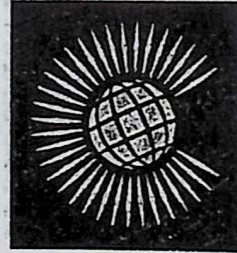
सामाजिक शास्त्रे

91. आझाद हिंद सेनेची स्थापना कोणी केली ?
 (1) रासबिहारी बोस (2) नेताजी सुभाषचंद्र बोस
 (3) डॉ. लक्ष्मी स्वामीनाथन (4) गुरुबक्सिंग धिलयाँ
92. प्लासीच्या लढाईत बंगालचा नबाब सिराज उद्दौला याचा पराभव झाला. कारण—
 (1) मीर जाफर याच्या नेतृत्वाखाली नबाबाचे लष्कर युद्धात उतरले
 (2) मीर कासीम याने इंग्रजांच्या बेकायदेशीर व्यापाराला आळा घालण्याचा प्रयत्न केला
 (3) रॉबर्ट क्लाइव्ह याने केलेली मुत्सेद्देगिरी
 (4) ब्रिटिश ईस्ट इंडिया कंपनीला बंगालच्या सुभ्यात दिवाणी अधिकार मिळाले होते
93. 'विटाळ विध्वंसन' या पुस्तकातून अस्पृश्यतेचे खंडन यांनी केले.
 (1) गोपाळबाबा वलंगकर (2) महर्षी विठ्ठल रामजी शिंदे
 (3) शिवराम जानबा कांबळे (4) अप्पासाहेब पटवर्धन
94. पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा :
 (1) मिझोरम - लालडेंगा
 (2) नागालँड - अंगामी झापू फिझो
 (3) आसाम - प्रफुल्लकुमार महन्तो
 (4) अरुणाचल प्रदेश - संत हरचरणसिंग लोंगोवाल
95. शत्रूचे रणगाडे नष्ट करणारे 'फायर अँड फरगेट' स्वरूपाचे क्षेपणास्त्र कोणते ?
 (1) नाग (2) पृथ्वी (3) अग्नी (4) आकाश
96. पुढीलपैकी कोणता कार्यक्रम सातव्या पंचवार्षिक योजनेशी संबंधित आहे ?
 (1) एकात्मिक ग्रामीण विकास कार्यक्रम
 (2) राष्ट्रीय ग्रामीण रोजगार कार्यक्रम
 (3) सलेम पोलाद प्रकल्प
 (4) दशलक्ष विहिरींची योजना
97. पुढीलपैकी कोणते वैशिष्ट्य आधुनिक इतिहासलेखन पद्धतीमध्ये समाविष्ट नाही ?
 (1) शास्त्रशुद्ध पद्धती
 (2) मानवी कृतींचा संबंध दैवी घटनांशी जोडण्याचा प्रयत्न
 (3) मानवकेंद्रित प्रश्न
 (4) विश्वासाह पुराव्यांचा आधार
98. जंतर मंतर : जयपूर :: रानी की वाव : ?
 (1) चंडिगढ (2) दिल्ली (3) पाटण, गुजरात (4) मुंबई
99. गटात न बसणारे शहर ओळखा :
 यौधेय, मालव, क्षुद्रक, लिच्छवी
 (1) यौधेय (2) मालव
 (3) क्षुद्रक (4) लिच्छवी

SOCIAL SCIENCE

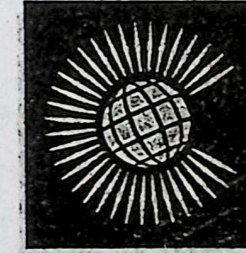
91. Who established Indian National Army ? (Azad Hind Sena) :
 (1) Rash Behari Bose (2) Netaji Subhash Chandra Bose
 (3) Dr. Laxmi Swaminathan (4) Gurbaksh Singh Dhillon
92. Nawab of Bengal Siraj-ud-Daulah was defeated in the battle of Plassey because :
 (1) Nawab's army entered battle under leadership of Mir Jafar
 (2) Mir Kasim tried to put restrictions on illegal trade of British
 (3) Robert Clive's diplomacy
 (4) British East India Company got the right to collect revenue from Bengal
93. Through his book 'Vitaal Vidhwansan' condemned untouchability.
 (1) Gopal Baba Walangkar (2) Maharshi Vitthal Ramji Shinde
 (3) Shivram Janba Kambale (4) Appasaheb Patwardhan
94. Find the incorrect pair from below :
 (1) Mizoram - Laldenga
 (2) Nagaland - Angami Zapu Fizo
 (3) Assam - Prafullakumar Mohanto
 (4) Arunachal Pradesh - Sant Harcharan Singh Longowal
95. The 'Fire and Forget' type missile that destroys the tanks of enemies is called as
 (1) Nag (2) Prithvi (3) Agni (4) Akash
96. Which of the following programmes is related with the Seventh Five Year Plan ?
 (1) Integrated Rural Development Programme
 (2) National Rural Employment Programme
 (3) Salem Steel Plant
 (4) Scheme of 10 lakh wells
97. Which of the following characteristics is not included in Modern Historiography ?
 (1) Scientific Principles
 (2) Attempt of associating human deeds to divine phenomena
 (3) Anthropocentric questions
 (4) Supported by reliable evidence
98. Jantar Mantar : Jaipur :: Rani-Ki-Vav : ?
 (1) Chandigarh (2) Delhi (3) Patan, Gujrat (4) Mumbai
99. Find the odd man out :
 Yaudheya, Malava, Kshudraka, Lichchhavi
 (1) Yaudheya (2) Malava
 (3) Kshudraka (4) Lichchhavi

100. ब्रह्मगिरी, सोपारा, गिरनार, सहस्राम ही ठिकाणे कोणत्या गोष्टीसाठी प्रसिद्ध आहेत ?
 (1) सम्राट अशोकाचे शिलालेख (2) सम्राट अशोकाचे स्तंभालेख
 (3) बौद्ध धर्मातील स्तूप (4) प्राचीन व्यापारीदृष्ट्या महत्त्वाची शहरे
101. मुघलकालीन चित्रकलेचा उगम चित्रकलेतून झाला.
 (1) इराणी (2) ग्रीक (3) रोमन (4) युरोपीय
102. पुढीलपैकी चुकीची जोडी ओळखा :
 (1) जेम्स वॉट - स्टीम इंजिन (2) एडमंड कार्टराईट - यंत्रमाग
 (3) सॅम्युएल क्रॉम्टन - म्यूल (4) जॉन के - स्पिनिंग जेनी
103. कामगार नेते व्ही. सुबय्या या सत्तेच्या ताब्यातील भागाच्या स्वातंत्र्यासाठी कार्य करत होते.
 (1) डच (2) पोर्तुगीज (3) फ्रेंच (4) ब्रिटिश
104. बहिर्जी नाईक : हेरखात्याचे प्रमुख :: प्रतापराव गुजर : ?
 (1) आरमाराचे प्रमुख अधिकारी (2) घोडदळाचे सरनौबत
 (3) स्वराज्याचे अमात्य (4) स्वराज्याचे न्यायाधीश
105. दर्शविलेले बोधचिन्ह कोणत्या आंतरराष्ट्रीय संघटनेचे आहे ?

- (1) सार्क (2) संयुक्त राष्ट्र संघ
 (3) ब्रिक्स (4) राष्ट्रकुल
106. हडप्पा : रावी :: हुलास : ?
 (1) गंगा (2) यमुना (3) सतलज (4) चिनाब
107. योग्य जोड्या जुळवा :
 'अ' 'ब'
 (अ) कोसल (i) कौशांबी
 (ब) वत्स (ii) राजगृह
 (क) अवन्ती (iii) श्रावस्ती
 (ड) मगध (iv) उज्जयिनी
 (अ) (ब) (क) (ड) (अ) (ब) (क) (ड)
 (1) (iii) (i) (iv) (ii) (2) (i) (iii) (iv) (ii)
 (3) (ii) (iv) (iii) (i) (4) (iii) (iv) (ii) (i)
108. इसवी सनाच्या पहिल्या शतकात 'फुनान' या प्राचीन राज्याची स्थापना या देशात करण्यात आली.
 (1) चीन (2) थायलंड (3) म्यानमार (4) कंबोडिया

100. Brahmagiri, Sopara, Girnar, Sahastram are famous for what ?
 (1) Ashoka's stone inscriptions (2) Ashoka's pillars
 (3) Bauddha stupas (4) Ancient cities important for trade
101. Mughal paintings originated from style of painting.
 (1) Persian (2) Greek (3) Roman (4) European
102. Find the incorrect pair from below :
 (1) James Watt - Steam Engine (2) Edmund Cartwright - Power loom
 (3) Samuel Crompton - Mule (4) John Kay - Spinning Jenny
103. Trade Unionist leader V. Subbayya worked for merger of colony that was under :
 (1) Dutch (2) Portuguese (3) French (4) British
104. Bahirji Naik : Head of intelligence department :: Prataprao Gujar : ?
 (1) Chief of Navy (2) Sarnobat of Cavalry
 (3) Amatya of Swarajya (4) Nyayadhish of Swarajya
105. This symbol is associated with which international organisation ?

- (1) SAARC (2) United Nations Organisation
 (3) BRICS (4) Commonwealth
106. Harappa : Ravi :: Hulas : ?
 (1) Ganga (2) Yamuna (3) Sutlej (4) Chinab
107. Find correct pairs :
 Group 'A' Group 'B'
 (A) Kosala (i) Kaushambi
 (B) Vatsa (ii) Rajgriha
 (C) Avanti (iii) Shravasti
 (D) Magadha (iv) Ujjain
 (A) (B) (C) (D) (A) (B) (C) (D)
 (1) (iii) (i) (iv) (ii) (2) (i) (iii) (iv) (ii)
 (3) (ii) (iv) (iii) (i) (4) (iii) (iv) (ii) (i)
108. The ancient kingdom of 'Funan' was established in in the first century C.E.
 (1) China (2) Thailand (3) Myanmar (4) Cambodia

109. लीळाचरित्र हा ग्रंथ यांनी संपादित केला.
 (1) चक्रधरस्वामी (2) म्हाइंभट (3) महदंबा (4) केशोबास
110. योग्य जोड्या जुळवा :
 'अ' 'ब'
 (अ) इंदौर (i) भोसले
 (ब) नागपूर (ii) गायकवाड
 (क) ग्वालियर (iii) होळकर
 (ड) वडोदरा (iv) शिंदे
 (अ) (ब) (क) (ड) (अ) (ब) (क) (ड)
 (1) (iv) (ii) (iii) (i) (2) (iii) (i) (iv) (ii)
 (3) (i) (iii) (ii) (iv) (4) (ii) (iv) (i) (iii)
111. नागरिकांना बेकायदेशीर अटक व स्थानबद्धता यापासून संरक्षण देणारा आदेश म्हणजे होय.
 (1) परमादेश (2) प्रतिषेध
 (3) उत्प्रेक्षण (4) बंदी प्रत्यक्षीकरण
112. राज्यशासन : विधानसभा :: स्थानिक शासन : ?
 (1) विधान परिषद (2) राज्यसभा
 (3) लोकसभा (4) महानगरपालिका
113. पुढीलपैकी कोणते कार्य जिल्हाधिकारी करित नाहीत ?
 (1) जिल्हापरिषदेच्या सभांचे अध्यक्षपद भूषविणे
 (2) निवडणूक योग्यप्रकारे पार पाडणे
 (3) सभाबंदी, संचारबंदी आवश्यकता भासल्यास जाहीर करणे
 (4) शेतसारा गोळा करणे
114. मतदार संघ निर्माण करण्याचे काम निवडणूक आयोगाची समिती करते.
 (1) निवड (2) मतदान
 (3) वेळापत्रक (4) परिसीमन
115. नागरिक म्हणून आपण भाषण व अभिव्यक्ती करू शकतो, शांततापूर्वक एकत्र येऊन सभा घेऊ शकतो, संस्था, संघटना स्थापन करू शकतो हे याचे उदाहरण आहे.
 (1) समानतेचा हक्क (2) स्वातंत्र्याचा हक्क
 (3) शोषणाविरुद्धचा हक्क (4) सांस्कृतिक व शैक्षणिक हक्क
116. गटात न बसणारा शब्द ओळखा :
 जर्मनी, इटली, स्पेन, अमेरिका
 (1) जर्मनी (2) इटली (3) स्पेन (4) अमेरिका
117. परस्त्रोईका व ग्लासनोस्त हे धोरण यांनी मांडले.
 (1) व्लादिमीर पुतिन (2) स्टॅलिन
 (3) मार्शल झुकॉव्ह (4) मिखाईल गोर्बाचेव्ह

109. The treatise 'Leelacharitra' was compiled by
 (1) Chakradhar Swami (2) Mhaimbhat
 (3) Mahadamba (4) Keshobas
110. Find the correct pairs :
 Group 'A' Group 'B'
 (A) Indore (i) Bhosale
 (B) Nagpur (ii) Gaikwad
 (C) Gwalior (iii) Holkar
 (D) Vadodara (iv) Shinde
 (A) (B) (C) (D) (A) (B) (C) (D)
 (1) (iv) (ii) (iii) (i) (2) (iii) (i) (iv) (ii)
 (3) (i) (iii) (ii) (iv) (4) (ii) (iv) (i) (iii)
111. Writ issued to protect citizen from unlawful arrest and detention is known as :
 (1) Mandamus (2) Prohibition
 (3) Certiorari (4) Habeas Corpus
112. The State Government : Vidhan Sabha :: Local Government : ?
 (1) Vidhan Parishad (2) Rajya Sabha
 (3) Lok Sabha (4) The Municipal Corporation
113. Which of the following functions is not done by the District Collector ?
 (1) Presides over the meetings of Zilla Parishad
 (2) To ensure smooth conduct of elections
 (3) To restrict unlawful assembly, impose curfew if required
 (4) To collect agricultural tax
114. Creating constituencies is responsibility of Commission of Election Commission.
 (1) Selection (2) Voting
 (3) Timetable (4) Delimitation
115. As citizen we have freedom of speech and expression, assemble peacefully, can form associations or unions. These are examples of
 (1) Right to Equality (2) Right to Liberty
 (3) Right against exploitation (4) Cultural and Educational Right
116. Find the odd man out :
 Germany, Italy, Spain, United States of America
 (1) Germany (2) Italy
 (3) Spain (4) United States of America
117. The policies of Perestroika and Glasnost were introduced by
 (1) Vladimir Putin (2) Stalin
 (3) Marshal Zukov (4) Mikhail Gorbachev

118. NPT व CTBT हे संबंधीचे करार आहेत.
- (1) क्षेपणास्त्र (2) अण्वस्त्र
(3) युद्धबंदी (4) आंतरराष्ट्रीय व्यापार
119. भारतीय संरक्षण दलांचे सर्वोच्च प्रमुख असतात.
- (1) राष्ट्रपती (2) प्रधानमंत्री
(3) गृहमंत्री (4) संरक्षणमंत्री
120. पुढीलपैकी कोणत्या विषयाशी संबंधित विधेयकाचा समावेश अर्थविधेयकात होतो ?
- (1) केंद्रशासित प्रदेशाला राज्याचा दर्जा देण्याबाबत
(2) आयकर कररचना प्रणालीत बदल करण्याबाबत
(3) संविधान दुरुस्ती करण्यासंदर्भात
(4) नवीन शैक्षणिक धोरण राबविण्यासंदर्भात
121. खंड-विखंडन ही प्रक्रिया खालीलपैकी कोणत्या प्रकारची आहे ?
- (1) जैविक विदारण (2) रासायनिक विदारण
(3) कायिक विदारण (4) भस्मीकरण
122. माहिती तंत्रज्ञानाचा उद्योग सिलिकॉन खोऱ्यात उत्तर अमेरिकेत कॉलिफोर्नियात आहे तर सिलिकॉन पठार भारतात म्हणजे येथे आहे.
- (1) तेलंगण (2) तिबेट
(3) दख्खन (4) छोटा नागपूर
123. दशकातील शतक म्हणून औद्योगिकदृष्ट्या प्रगती गाठणारा जगातील देश हा ओळखला जातो.
- (1) चीन (2) जपान (3) तैवान (4) जर्मनी
124. आफ्रिकेतील केपटारून ते कैरो हा सर्वात लांब लोहमार्ग असून सरोवरांमुळे खंडित झाला आहे.
- (1) पंचमहासरोवर (2) बाल्कन (3) व्हिक्टोरिया (4) बैकल
125. भारतातील सेवानिवृत्तीचे सरासरी वय वर्षे 60 आहे; तर जपानमधील सेवानिवृत्तीचे वय वर्षे आहे.
- (1) 60 (2) 58 (3) 70 (4) 65
126. फिल्म उद्योग (चित्रपट उद्योग) कोणत्या श्रेणीच्या व्यवसायात अभ्यासला जातो; ते सांगा.
- (1) प्राथमिक श्रेणी (2) द्वितीयक श्रेणी
(3) तृतीयक श्रेणी (4) चतुर्थक श्रेणी
127. स्थलनिर्देशक नकाशात पक्की वसाहत कोणत्या चिन्हाद्वारे अभ्यासली जाते ?
- (1) (2)
(3) (4)

118. NPT and CTBT are treaties related to :
- (1) Missiles (2) Nuclear Weapons
(3) End of War (4) International Trade
119. The Commander in Chief of Indian Armed Forces is
- (1) The President (2) The Prime Minister
(3) Home Minister (4) Defense Minister
120. Which of the following bill can be included as Money Bill ?
- (1) Bill regarding giving state status to Union Territory
(2) Bill related to structure of Income Tax
(3) Bill related to constitutional amendment
(4) Bill related to execution of New Education Policy
121. Block disintegration process is the activity of
- (1) Biological Weathering (2) Chemical Weathering
(3) Physical Weathering (4) Oxidation
122. IT industry is developed as silicon valley in California in North America. In India, where is the Silicon plateau ?
- (1) Telangana (2) Tibet
(3) Deccan (4) Chota Nagpur
123. The country which achieved progress of 100 years in just 10 years is
- (1) China (2) Japan (3) Taiwan (4) Germany
124. Cape Town to Cairo is the longest railway route separated by lake in Africa.
- (1) Great Lakes (2) Balkan (3) Victoria (4) Baikal
125. The retirement age is 60 years in India. What is the retirement age in Japan ?
- (1) 60 (2) 58 (3) 70 (4) 65
126. The film industry is included in activity.
- (1) Primary (2) Secondary
(3) Tertiary (4) Quaternary
127. In toposheets, the permanent settlements are shown by
- (1) (2)
(3) (4)

128. हवेची बाष्पधारण क्षमता अधिक असते.
 (1) कोरडे (2) उष्ण (3) थंड (4) ऊबदार
129. उष्णता व बाष्प यांचे वहन करण्यास हवामानातील घटक महत्त्वाचा आहे.
 (1) दाब (2) पर्जन्य (3) तापमान (4) वारा
130. खालीलपैकी कोणती जोडी चुकीची आहे; ते ओळखा.
 (1) तापमान - समताप रेषा (2) हवेचा दाब - समभार रेषा
 (3) समुद्राची क्षारता - समगाह रेषा (4) समुद्रसपाटीपासून उंची - समोच्चता दर्शक रेषा
131. 'अभयारण्य' म्हणजे
 (1) जेथे अरण्यांच्या वाढीस मुक्तता दिली जाते
 (2) जेथे मानवाला सुरक्षितता दिली जाते
 (3) जेथे प्राणी-पक्षी मुक्तपणे संचार करतात
 (4) जेथे मानवाला प्राण्यांच्या हिंसेपासून अभय मिळते
132. कोणत्याही प्रदेशात अधिक केंद्रीकरण झाले असल्यास शासन विकेंद्रीकरणाचे धोरण स्वीकारते, कारण
 (1) एकाच प्रदेशाचा विकास सर्वाधिक व्हावा
 (2) दुसऱ्या प्रदेशात मुबलक जागा उपलब्ध असते
 (3) लोकसंख्या सर्वत्र समान वितरित होण्यासाठी
 (4) सर्व प्रदेशांचा आर्थिक विकास होण्यासाठी
133. लोकसंख्या वाढ नगण्य असणे, याचा अर्थ
 (1) जन्मदर जास्त व मृत्युदर कमी (2) जन्मदर कमी व मृत्युदर कमी
 (3) स्थलांतर (4) साक्षरता दर कमी
134. प्रादेशिक विकासास खालीलपैकी कोणता घटक जास्त पूरक असतो; ते लिहा.
 (1) सुगम नद्या (2) चांगली नैसर्गिक बंदरे
 (3) प्राकृतिक घटक (4) नैसर्गिक साधनसंपत्ती व लोकसंख्या
135. मंडई बागायती शेतीला 'ट्रक फार्मिंग' असे म्हणतात; कारण
 (1) उत्पादनांचा एक आधुनिक प्रकार आहे
 (2) शहराला ट्रकद्वारे भाजीपाला पुरवला जातो
 (3) एकपिकी शेतीतील उत्पादन असते
 (4) ट्रकद्वारे शेतमाल बंदरात पोहोचवला जातो

128. The capacity of air to hold moisture is more in air.
 (1) Dry (2) Hot (3) Cold (4) Warm
129. Which climatic factor is more important to carry heat and moisture ?
 (1) Pressure (2) Rainfall (3) Temperature (4) Winds
130. Find out wrong pair :
 (1) Temperature - Isotherm lines (2) Air Pressure - Isobar lines
 (3) Sea Salinity - Isobath lines (4) Altitude from MSL - Contour lines
131. Sanctuary means
 (1) Freedom to grow vegetation
 (2) Protection to man
 (3) Freely movement of animals and birds
 (4) Protection is given to man from wild animals
132. If more centralisation occurred in some regions, then government implies decentralisation, because :
 (1) More development of any one region
 (2) More availability of land in other region
 (3) For evenly distribution of population
 (4) For overall development of all regions
133. The negligible population growth means
 (1) More birth rate and less death rate
 (2) Less birth rate and death rate
 (3) Migration
 (4) Lower rate of literacy
134. Which factor is more favourable for regional development ?
 (1) Accessible rivers (2) Good natural harbours
 (3) Physical factors (4) Natural resources and population
135. Why market farming is called as truck farming ?
 (1) It's a modern type of production
 (2) To supply vegetables to city by trucks
 (3) Monoculture production in agriculture
 (4) To supply agro-products to ports by trucks

136. भूप्रदेशाचा उतार, उंची व उठाव समजण्यासाठी ही सर्वोत्तम पद्धत समजली जाते.
- (1) चिन्हे पद्धत (2) छाया पद्धत
(3) समोच्च रेषा पद्धत (4) बेंचमार्क पद्धत
137. ब्रिटिश यूनित पद्धतीमध्ये एका इंचाला तीन मैल या शब्दप्रमाणाचे अंकप्रमाणात होणारे रूपांतर पुढीलपैकी कोणते ?
- (1) 1 : 63,360 (2) 1 : 3,16,800
(3) 1 : 1,90,080 (4) 1 : 108
138. अग्निजन्य खडकात खनिजसंपत्ती विपुल असते पण महाराष्ट्रात सर्वत्र खनिजांचे साठे आढळत नाहीत, कारण
- (1) अग्निजन्य खडकात खनिजे सर्वत्र क्षेत्रात आढळत नाहीत
(2) महाराष्ट्राचा बराच भाग दख्खनचा ढालीचा प्रदेशाने व्यापला आहे
(3) महाराष्ट्रात अग्निजन्य खडक काहीच प्रदेशात आढळतो
(4) महाराष्ट्राच्या अनेक भागात सुपीक शेती मृदा आढळते
139. खालीलपैकी कोणत्या मार्गाने जाताना आंतरराष्ट्रीय वार रेषा ओलांडावी लागेल, ते सांगा.
- (1) लंडन - दुबई - मुंबई - टोकियो
(2) मुंबई - लंडन - वॉशिंग्टन - कॉलिफोर्निया
(3) मुंबई - सिंगापूर - सिडनी - रिओ-दि-जानिरो
(4) कोलकत्ता - दिल्ली - लंडन - न्यूयॉर्क
(5) चेन्नई - सिंगापूर - टोकियो - कोबे
- (1) (2), (3), (4) (2) (2), (4), (5)
(3) (4), (3), (1) (4) (1), (2), (3)
140. पृथ्वी सूर्यापासून कमीत कमी अंतरावर असते; त्या स्थितीला म्हणतात.
- (1) उपसूर्य (2) अपसूर्य (3) संपात (4) अयन
141. सुवेझ कालवा अतिशय महत्त्वाचा आहे; कारण
- (1) तो समुद्र पातळीवर आहे (2) तो मुंबई व युरोपियन देशांना जोडतो
(3) त्यामुळे वेळ व अंतर यांची बचत होते (4) हा खाजगी मार्ग आहे
142. पृथ्वीच्या गाभ्याचे तापमान साधारणतः इतके आहे.
- (1) सूर्याच्या पृष्ठीय तापमाना (2) चंद्राच्या तापमाना
(3) पाण्याच्या उत्कलनबिंदू (4) अणु भट्टी

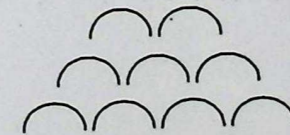
136. The best method to understand slope, altitude and relief features of a region is
- (1) Signs (2) Hill shading
(3) Contours (4) Benchmark
137. What is the numerical scale of verbal scale 1 inch = 3 mile in British unit system ?
- (1) 1 : 63,360 (2) 1 : 3,16,800
(3) 1 : 1,90,080 (4) 1 : 108
138. Minerals are found in the igneous rocks but minerals are not found everywhere in Maharashtra, because
- (1) Minerals are not found in the igneous rocks in all regions
(2) Shield area of the Deccan plateau has covered large area of Maharashtra
(3) Minerals are found in eastern and southern Maharashtra
(4) Farming is practiced in many parts of Maharashtra
139. Which route crosses the international date line ?
- (1) London - Dubai - Mumbai - Tokyo
(2) Mumbai - London - Washington - California
(3) Mumbai - Singapore - Sydney - Rio-de-Janeiro
(4) Kolkata - Delhi - London - New York
(5) Chennai - Singapore - Tokyo - Kobe
- (1) (2), (3), (4) (2) (2), (4), (5)
(3) (4), (3), (1) (4) (1), (2), (3)
140. When the earth is close to the Sun, that position is called
- (1) Perihelion (2) Aphelion (3) Equinox (4) Solstice
141. Suez Canal is very important because
- (1) It is at sea level
(2) It connects Mumbai and European countries
(3) It saves time and distance
(4) It is a private route
142. Temperature of the Earth's core is equivalent to
- (1) Temperature of the surface of the Sun
(2) Temperature of the moon
(3) The boiling point of water
(4) Atomic reactor

143. भारतात अंतर्गत जलमार्ग विकसित झाले नाहीत; कारण
- (1) येथील नद्या कमी लांबीच्या आहेत (2) नद्यांमध्ये गाळाचे प्रमाण अधिक आहे
(3) नद्या जोड प्रकल्प उपलब्ध नाहीत (4) अनेक नद्या हंगामी आहेत
144. जगातील सर्वात मोठा दलदलीचा प्रदेश आर्क्टिक महासागराकडील सैबेरियन भागात आढळतो; कारण.....
- (1) हा समुद्र सपाटीपेक्षा कमी उंचीवर आहे
(2) हा प्रदेश मैदानी असून अनेक नद्यांचा त्रिभुज प्रदेश येथे आहे
(3) हिवाळ्यातील गोठलेल्या नद्या व पाण्याचा निचरा होऊ शकत नाही
(4) येथे जलवाहतुकीचे मार्ग नाहीत
145. समतापरेषा उत्तरगोलार्धात वक्र व, कमी अंतरावर असलेल्या पहावयास मिळतात; कारण
- (1) येथे समताप रेषांचा अंश हा कमी असतो
(2) येथे जलभागापेक्षा जमिनीचा भाग अधिक आहे
(3) येथे अक्षांश कमी अंशाचे आहेत
(4) वरील पर्यायातील (2) आणि (3) दोन्हीचा परिणाम आहे
146. जेव्हां प्रदेशाचे क्षेत्रफळ कमी असते व लोकसंख्या जास्त असते, तेव्हां लोकसंख्येची घनता असते.
- (1) विरळ (2) कमी (3) मध्यम (4) जास्त
147. विषुववृत्तापासून 30° कोनीय अक्षवृत्त अंतरावर उत्तर अमेरिका खंडातील हे स्थान येते.
- (1) बसरा (2) ल्हासा (3) न्यू ऑर्लिअन्स (4) कैरो
148. हा अग्निजन्य खडक आहे.
- (1) बेसाल्ट (2) वालुकाश्म (3) संगमरवर (4) चुनखडक
149. पुढीलपैकी दर्शवलेले स्थलनिर्देशक नकाशातील चिन्ह कोणत्या घटकाला सूचित करते ?

- (1) थडगे (2) छत्री (3) किल्ला (4) स्मशानभूमी
150. 'मसूरी' हे थंड हवेचे पर्यटनस्थळ पुढीलपैकी कोणत्या राज्यात येते ?
- (1) जम्मू व काश्मिर (2) कर्नाटक (3) आसाम (4) उत्तराखंड

143. Inland waterways are not developed in India, because
- (1) Rivers are in short length (2) Large siltation in rivers
(3) Rivers are not interconnected (4) Many rivers are seasonal
144. The world's largest swamps are found in Siberian region near Arctic Ocean, reason :
- (1) It is lowland than sea level.
(2) Plain land with delta region
(3) Winter frozen rivers and poorly drained
(4) No waterways available
145. The isotherm lines in the Northern Hemisphere are curved and close, because
- (1) Degrees of isotherm lines are less
(2) Large landmass is available than water mass
(3) Difference in the temperature of land and water
(4) Effect of above options (2) and (3)
146. The density of population is when area is less and population is more.
- (1) Sparse (2) Less
(3) Moderate (4) More
147. Which city is situated at 30° N latitude ?
- (1) Basra (2) Lhasa
(3) New Orleans (4) Cairo
148. is an igneous rock.
- (1) Basalt (2) Sandstone
(3) Marble (4) Limestone
149. Identify the following symbol :

- (1) Tomb (2) Chhatri
(3) Fort (4) Graveyard
150. The hill station Mussoorie is located in State.
- (1) Jammu and Kashmir (2) Karnataka
(3) Assam (4) Uttarakhand

Exam Code 1124	Paper Code : 102 (SS)
Time : 2:30 PM to 5:00 PM	Medium : Marathi

Seat No.

--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Set

B

Total Marks	150
Total Pages	32

**Paper II (Std. VI to Std. VIII)
Social Science**

Kindly read below instructions before solving the Question Paper

Ensure that you have received the Question Paper of selected Optional Subject.

Instructions :-

- Candidates should write their seat number on Question Paper at provided space.
- Candidates should write their seat number on OMR SHEET at provided space.
- Total no. of questions are 150 for this paper & candidate will get 150 Minutes (Two & half hours) to solve 150 questions. All questions carry one mark each. All questions are compulsory.
- Each question in this paper is objective type and four options are provided for each question, out of which only one option is correct. Candidate has to mark only one option out of four by darkning the corresponding circle on OMR SHEET using Black or Blue ball pen only. Half marked circles, mistakes while darkning or marking two options will not be considered as correct. Option once marked on OMR SHEET cannot be changed later.
- If question is cancelled due to any reason the eligibility will be decided based on the marks obtained against the accurate question.
- Do not write/mark answers in the question booklet. Do not separate/tear any section from the, main question paper booklet.
- The rough work is to be done in the page/space provided in the question booklet.
- OMR BARCODE no. question paper serial no. and SET CODE should be properly mentioned on Signature Roll.
- Present your exam admit card if requested by the Supervisor/Invigilator.
- Question paper contains medium-wise sections as shown below :

Section	Subject	Question No.	Marks
1	Marathi	1 To 30	30
2	English	31 To 60	30
3	Child Development & Pedagogy	61 To 90	30
4	Social Science	91 To 150	60

- While submitting your OMR answer sheet to invigilator, make sure that there are three copies containing one main copy and two carbonless copies. Candidate should keep candidates carbonless copy with themselves. Do not separate the other carbonless copy meant for MSCE.
- Do not leave the examination hall without invigilators instruction.
- If candidate takes any exam related material out of the examination hall during or after the exam, his/her candidature will be cancelled.
- Candidate should not bring mobile, smart watch, calculator, Logtable or any other unnecessary material into the examination hall.
- After the allotted exam time, candidates are allowed to take the Question Paper along with them. Providing the copy/content of the question paper to any other person before the exam time is over is a punishable offence and concerned candidate will have to face legal action as per the provisions under "THE MALPRACTICE PREVENTION ACT OF 1982 OF THE STATE".
- Candidate should remove the Question Paper seal only after the exam time starts. No seal should be removed before the starting of the allotted exam time.
- In case ambiguity between translation of Marathi or any other medium and English medium, questions in English medium will be considered as final for all mediums.